

Αυτό το βιβλίο σαν παιδαγωγικό εργαλείο

από το ΠΛΑΤΩΝ

Εισαγωγή

Είναι γεγονός πως τα τελευταία χρόνια, συγκεντρώνεται όλο και περισσότερο ενδιαφέρον γύρω από την έννοια της αφήγησης. Πιο αναλυτικά, η αφήγηση ως τέχνη και τεχνική αλλά και ως μέσο ψυχαγωγίας, τόσο στο χώρο της εκπαίδευσης, όσο και στο χώρο του πολιτισμού, κερδίζει συνεχώς έδαφος ανά τον κόσμο.

Παρ' όλα αυτά, η ενασχόληση του σύγχρονου ανθρώπου με την αφήγηση, συνδέεται με μια ποικιλία παραγόντων, όπως είναι η ψυχαγωγία, η εκπαίδευση, η ευαισθητοποίηση και έκφραση προβληματισμών για θέματα όπως το περιβάλλον, η διαφορετικότητα κ.α.

Η παρούσα μελέτη φιλοδοξεί να σκιαγραφήσει συνοπτικά την αξία της αφήγησης μέσα από την ανάδειξη του όρου, την αναγκαιότητα και το ρόλο της στο κλάδο της εκπαίδευσης, καθώς και να παρουσιάσει συνοπτικά προτάσεις διδακτικών εφαρμογών, σχετικών με τα αφηγηματικά κείμενα, όπως αυτές λαμβάνουν χώρα στο Ιδιωτικό Νηπιαγωγείο «ΠΛΑΤΩΝ».

Η τέχνη της αφήγησης

Η τεχνική της αφήγησης εμφανίστηκε με τη μορφή του προφορικού λόγου και χρονολογείται μαζί με την εμφάνιση της ανθρωπότητας, όταν δηλαδή πραγματοποιήθηκε η πρώτη απόπειρα προφορικής διατύπωσης μιας ιστορίας. Ωστόσο, η απλή ιστόρηση εξελίχθηκε και με τον καιρό εγκαταλείφθηκε. Η δυναμική της αφήγησης όμως, διατηρείται και προσπαθεί να διαδοθεί, κάτω από νέες συνθήκες, για να φτάσει στη σημερινή εποχή, όπου και κατέχει ένα πολυσήμαντο ρόλο.

Μέσα από τις ιστορίες καλλιεργείται η γλώσσα, η ελεύθερη έκφραση, η επικοινωνία, η φαντασία, η ψυχαγωγία κ.α. Με τον τρόπο αυτό, η χρησιμότητα της αφήγησης με τον καιρό αλλάζει και προϋποθέτει μια διαφορετική αντιμετώπιση. Συγκεκριμένα, στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, μέσα από την τεχνική της αφήγησης διαπιστώνεται η συνάντηση διαφορετικών πολιτισμών και ταυτόχρονα η διαφορετικότητα ως σημείο σεβασμού και γνωριμίας. Παράλληλα, μέσα από τις αφηγηματικές ιστορίες, διασώζεται και η πολιτιστική ταυτότητα και κουλτούρα των διαφορετικών χωρών, χρίζοντας τελικά την τεχνική αυτή, ως έναν θετικό και αποτελεσματικό τρόπο κοινωνικής επαφής (Τσιλιμένη, 2007).

Ολοκληρώνοντας, στο σημείο αυτό, κρίνεται αναγκαία η αποσαφήνιση του όρου της αφήγησης. Παρ' όλα αυτά, κατά καιρούς έχουν διατυπωθεί διάφορες απόψεις για αυτή. Μία από αυτές ισχυρίζεται ότι η προφορική αφήγηση ιστοριών (storytelling), είναι η ιστόρηση και η μετάδοση μιας πραγματικής ή φανταστικής ιστορίας σε ζωντανό κοινό (Nanson, 2005). Επίσης, μια άλλη άποψη, δίνει στον όρο τη σημασία της τέχνης που κατέχει κάποιος, ώστε να μπορεί να περιγράφει προφορικά, πραγματικά ή φανταστικά γεγονότα (Τσιλιμένη, 2007).

Έτσι, μέσα από τον εννοιολογικό προσδιορισμό του όρου της αφήγησης, γίνεται σαφές το γεγονός ότι, η τεχνική αυτή δεν αναφέρεται μόνο στη λογοτεχνία ή τη γλωσσολογία, αλλά εμπεριέχεται και στην καθημερινότητα των ανθρώπων, όπου προσφέρει μόνο θετικά στοιχεία (Παρίσης, Ι. & Παρίσης, Ν., 1999, όπως αναφέρεται στο Τσιλιμένη, 2007).

Η αφήγηση στην εκπαίδευση

Η αφήγηση αποτελεί μια ευρέως χρησιμοποιημένη εκπαιδευτική στρατηγική, τόσο στον Ελλαδικό χώρο, όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Πιο αναλυτικά, στη χώρα μας απέκτησε ιδιαίτερη εκπαιδευτική αξία κυρίως στο χώρο της Προσχολικής Εκπαίδευσης, σε αντίθεση με το παγκόσμιο επίπεδο, όπου από πολύ νωρίς εντάχθηκε στα εκάστοτε αναλυτικά προγράμματα και συνδέθηκε κυρίως με την ανάπτυξη της γλώσσας και με τον προφορικό λόγο.

Έχει διαπιστωθεί ότι η αφήγηση στα πλαίσια της εκπαίδευσης, προσελκύει το ενδιαφέρον του ακροατηρίου και παράλληλα συνδράμει στην καλύτερη εμπέδωση των πληροφοριών που λαμβάνουν μέσα από αυτή. Αυτό συμβαίνει διότι, οι άνθρωποι συνηθίζουν να απομνημονεύουν και να ανακαλούν πιο εύκολα πληροφορίες που έμαθαν μέσα από μία ιστορία, ειδικά αν η ιστορία αυτή σχετίζεται με προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες των εκπαιδευόμενων (Erpstad, 2013). Ωστόσο, πέρα από τους όποιους παιδαγωγικούς στόχους, η αφήγηση ιστοριών ή παραμυθιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, δημιουργεί ένα μαθησιακό περιβάλλον ευχάριστο και δημιουργικό, καθώς και μια γενικότερη επικοινωνιακή και απολαυστική ατμόσφαιρα για τους ίδιους τους μαθητές (Nanson, 2005).

Συχνά παρατηρείται η εμφάνιση της αφηγηματικής τεχνικής, σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες ανά τον κόσμο. Βέβαια, σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να τονιστεί το γεγονός, ότι ο τρόπος εφαρμογής της διαφοροποιείται κάθε φορά, ανάλογα με το κοινό στο οποίο απευθύνεται, καθώς και με τους παιδαγωγικούς στόχους που έχει θέσει ο εκάστοτε εκπαιδευτικός. Σε παγκόσμιο επίπεδο η αφήγηση αξιοποιείται παιδαγωγικά τόσο στην Πρωτοβάθμια όσο και στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Παρολαυτά, στη χώρα μας μόλις πρόσφατα με τις τελευταίες αλλαγές που υπέστησαν τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, επιτρέπουν τη δυναμική ένταξη της αφήγησης στην εκπαίδευση, με μια ταυτόχρονη διαθεματική προσέγγισή της (Τσιλιμένη, 2007).

Ο συνδυασμός αφήγησης και εκπαίδευσης μπορεί να επηρεάσει και ταυτόχρονα να παρέμβει στην ιδιοσυγκρασία των νέων, ενώ μπορεί να δώσει έμφαση και μια άλλη οπτική σε σύγχρονα ζητήματα που απασχολούν την εκπαιδευτική κοινότητα, όπως είναι οι αρρώστιες, η επικοινωνία, η διαφορετικότητα κ.α. (Alessandro, D., Lewis, T. & Alessandro, M., 2004). Παράλληλα, η χρησιμότητα της είναι αδιαμφισβήτητη, καθώς αποτελεί σημαντικό μέσο γνωριμίας με άλλους πολιτισμούς, μέσο γλωσσικής ανάπτυξης, ενώ βοηθάει και στην ορθή υιοθέτηση αξιών, απόψεων, στην ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητας, στην απόκτηση επικοινωνιακής εμπειρίας αλλά και στην κοινωνικοποίηση (Τσιλιμένη, 2007).

Η θέση της αφήγησης στην Προσχολική Εκπαίδευση

Είναι γεγονός πως η αφήγηση, αποτελεί ένα πολύ σημαντικό εργαλείο σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ωστόσο, με έμφαση στην Προσχολική Εκπαίδευση, παρατηρείται ότι ο εκπαιδευτικός χαρακτήρας της αφήγησης, αποφέρει σημαντικά οφέλη στα παιδιά.

Γενικά, η ευελιξία που παρέχει το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου, δίνει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς της Προσχολικής Αγωγής να διαμορφώσουν το καθημερινό πρόγραμμά τους, ανάλογα με τις απαιτήσεις και τις δυνατότητες των τμημάτων τους. Για το λόγο αυτό, έχουν την ευχέρεια να αφηγούνται στα παιδιά ιστορίες, ακόμη και σε καθημερινή βάση και στη συνέχεια να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο για δημιουργική έκφραση (Κουλουμπή-Παπαπετροπούλου, 2007 όπως αναφέρεται στο Τσιλιμένη, 2007). Παράλληλα, ο χώρος της Προσχολικής εκπαίδευσης, ακόμα και όταν δεν αξιοποιείται με τον κατάλληλο τρόπο, διαθέτει έτσι κι αλλιώς χώρους όπου μπορεί να πραγματοποιηθεί η δραστηριότητα της αφήγησης. Πιο αναλυτικά, ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η γωνιά της βιβλιοθήκης, αλλά και η γωνιά της συζήτησης, η οποία μπορεί να διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να αναδεικνύονται οι εκπαιδευτικές διαδικασίες που γίνονται εκεί (Τσιλιμένη, 2007).

Στη συνέχεια, είναι γνωστό ότι στις μέρες μας, οι εκπαιδευτικοί-αφηγητές έχουν στη διάθεσή τους ένα πλούσιο αφηγηματικό υλικό, από το οποίο μπορούν να επιλέξουν. Βέβαια, οι νηπιαγωγοί της εποχής μας, συχνά προτιμούν την αφήγηση ή την ανάγνωση ενός παραμυθιού, από όπου σχεδιάζουν και υλοποιούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Η παιδαγωγική αξία του παραμυθιού, φέρνει κοντά το μαθητή με τον αφηγητή, με μία μόνο φράση: «Μια φορά κι έναν καιρό...». Με αυτόν τον τρόπο, τα παιδιά αισθάνονται τις νέες γνώσεις και τις αξίες να μεταφέρονται αβίαστα από το παραμύθι. Έτσι, ο αφηγητής θέτει τα θεμέλια για υποστηρίξει αργότερα την αντίληψη της ζωής και άλλα σημαντικά ζητήματα (Kready, 2008 όπως αναφέρεται στο Παπαγγελή & Αθανασοπούλου, 2012). Επιπλέον, το παραμύθι αποτελεί πηγή γνώσης για τα παιδιά, καθώς τους εισάγει σε στοιχεία πολιτισμού και παραδόσεων, ενώ τους βοηθάει και στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου τους. Ωστόσο, σε αυτό το σημείο κρίνεται αναγκαίο να τονιστεί ο σημαντικότερος σκοπός που επιτυγχάνεται με τη χρήση του παραμυθιού και δεν είναι άλλος από την ψυχαγωγία των παιδιών. Οι μαθητές της Προσχολικής ηλικίας, τείνουν να ταυτίζονται με τους ήρωες των ιστοριών και να μεταφέρονται νοερά σε ένα φανταστικό κόσμο, όπου εκεί αισθάνονται ηρεμία, χαρά και αισιοδοξία. Τέλος, δεν θα μπορούσε να παραλειφθεί το γεγονός ότι τα παραμύθια, πέρα από το μυθοπλαστικό στοιχείο, εμπεριέχουν και ηθικές αλήθειες, οι οποίες μεταφέρονται στα παιδιά, ώστε να έχουν εικόνες, σχετικά με αυτά που θα αντιμετωπίσουν μελλοντικά, στην ευρύτερη κοινωνία (Γεωργιάδου κ.α., 2008 όπως αναφέρεται στο Παπαγγελή & Αθανασοπούλου, 2012).

Η αφήγηση στο Ιδιωτικό Νηπιαγωγείο «ΠΛΑΤΩΝ»

Σε αυτή την ενότητα, θα αναδειχθεί ο ρόλος και η θέση της αφηγηματικής τεχνικής, μέσα από τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζεται στο Νηπιαγωγείο των Εκπαιδευτηρίων «ΠΛΑΤΩΝ», ενώ ταυτόχρονα θα πραγματοποιηθεί μια συνοπτική παρουσίαση εκπαιδευτικών εφαρμογών, με άξονα το παραμύθι.

Αρχικά, στο χώρο του Νηπιαγωγείου έχει επιλεγθεί ένα φωτεινό και ήσυχο σημείο της αίθουσας, όπου φιλοξενεί τη δική μας «γωνιά αφήγησης». Ο χώρος σχηματίζει 'Γ', ώστε

να μπορούν τα παιδιά να είναι συγκεντρωμένα εκεί. Παράλληλα, η γωνιά καλύπτεται με αναπαυτικά μαξιλάρια για όλα τα παιδιά, όπου προσηλωμένα παρακολουθούν τα αφηγηματικά δρώμενα. Επιπλέον, το επάνω μέρος της οροφής καλύπτεται από ένα τούλι με κρεμαστές κορδέλες, το οποίο ανοίγει επιλεκτικά 2-3 φορές την εβδομάδα και ουσιαστικά σηματοδοτεί την έναρξη της αφήγησης ή της ανάγνωσης. Πιο αναλυτικά, η γωνιά αυτή λειτουργεί ευέλικτα, περίπου 2-3 φορές εβδομαδιαίως, όπου εκεί λαμβάνουν χώρα αφηγήσεις, εκπαιδευτικές δραστηριότητες πριν και μετά την αφήγηση, καθώς και απλές αναγνώσεις παραμυθιών. Οι εκπαιδευτικοί, έχουν υιοθετεί το μοτίβο «κόκκινη κλωστή δεμένη στην ανέμη τυλιγμένη...», με τη βοήθεια του οποίου, ουσιαστικά πληροφορούν τους μαθητές τους ότι έφτασε η ώρα της αφήγησης. Με αυτόν τον τρόπο, δημιουργείται ένα όμορφο κλίμα στην τάξη, με μια ιδιαίτερη αναμονή από πλευράς των παιδιών και έναν άλλο σεβασμό προς τη γωνιά.

Η αφήγηση ενός παραμυθιού στα παιδιά, συχνά συνοδεύεται από διάφορες δραστηριότητες, αφενός για να προκαλέσει την έκφρασή τους και αφετέρου για να διαμορφώσει μια αισθητική πλευρά στα παιδιά, απέναντι στην ιστορία. Παρόλαυτα, υπάρχουν δύο ειδών δραστηριότητες, εκείνες που προηγούνται της αφήγησης και εκείνες που έπονται αυτής. Αρχικά, οι δραστηριότητες που υλοποιούνται πριν την έναρξη της αφήγησης στοχεύουν να προετοιμάσουν το ακροατήριο και να εντάξουν ομαλά στο κλίμα της ιστορίας. Αντίθετα, οι δραστηριότητες που έπονται της αφήγησης, έχουν ως μοναδικό στόχο να αναδείξουν τις γνώσεις και τις ιδέες των παιδιών, σχετικά με ότι έχουν ακούσει. Συνήθως, οι δραστηριότητες που προηγούνται επικεντρώνονται στα χαρακτηριστικά του εξωφύλλου (τίτλος, εικόνα, ήρωες), ώστε να ανιχνευθούν είτε προηγούμενες γνώσεις, είτε κάποιες ιδέες των νηπίων, μέσα από την περιγραφή τους. Σε αντίθετη περίπτωση, τις δραστηριότητες που σχεδιάζονται για να ακολουθήσουν την αφήγηση, θα μπορούσε να τις χαρακτηρίσει κανείς είτε εμπέδωσης, είτε δημιουργικότητας. Με λίγα λόγια, οι δραστηριότητες αυτές, μπορεί να αναφέρονται στην αναπαράσταση σκηνών μέσω της δραματοποίησης, στην αφήγηση και στο θεατρικό παιχνίδι από την πλευρά των μαθητών, στη γενικότερη συζήτηση με επίκεντρο την εικονογράφηση του παραμυθιού, στην εικαστική έκφραση των παιδιών, στην αναδιήγηση από την πλευρά των ηρώων κ.α.

Ολοκληρώνοντας, υπογραμμίζεται το γεγονός ότι ένα παραμύθι ακόμη και όταν διαβάζεται κατ' επανάληψη από τον εκπαιδευτικό, κάθε φορά μπορεί να προσεγγίζει διαφορετικά την ψυχολογική διάθεση των παιδιών και έτσι αυτομάτως να αποκτά διαφορετική αξία για αυτά.

Επίλογος

Ο χώρος της εκπαίδευσης συνδέεται άμεσα με την κοινωνική πραγματικότητα και έτσι με τη χρήση των κατάλληλων στρατηγικών μάθησης, εξυπηρετεί ανάγκες της κοινωνίας, προετοιμάζοντας παράλληλα τους πολίτες του αύριο. Ένα από τα σύγχρονα εργαλεία μάθησης, που γνωρίζει ιδιαίτερη άνθιση τα τελευταία χρόνια, είναι και η αφήγηση (storytelling).

Ολοκληρώνοντας, η αφήγηση αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο μάθησης, ιδιαίτερα σε παιδιά Προσχολικής Εκπαίδευσης, όπου οι μικροί μαθητές, διδάσκονται από νωρίς μέσα από τα παραμύθια και τις ιστορίες, τις αξίες και τα ιδανικά της ζωής που πρόκειται να αντιμετωπίσουν στο μέλλον.

